

מנחות ע

משה שווערד

1. יד בנימין

דף ע' בגמ' דאמדינהו ועשרינהו ושתינהו
כו'. פירש"י שקלר שבולין הרצה
ולא דשן אלא צעודו בשבליס עישרן וולהכי
נקט "דאמדינהו" לפי שא"א לעשר שיבולת
אלא במאומד — שטמ"ק. ואח"כ שכלן את
אותן החולין המתוקנים לאחר שעישרן. ומה
שהוכרח לפרש דמיירי צעודן בשבליס היינו
משום דאוקימנא בגמ' דמיירי בדצר שאין זרעו
כלה וכדפירש"י צסמוך דהך שיבולת ששתלה
אין זרעו כלה. [ועוד דפשוט לשון הגמ'
לענין מעשר מאי" משמע דקאי על המליאות
דלעיל דמיירי בשבולת ששתלה].

2. יד בנימין

שם בגמ', ענין שאינו נקוב מהו כו'. לפירש"י
ז"ל הבעיא הוא לענין אי מצי לעשורי
מן התוספת שניתוסף אחר הנקיבה על העיקר
שגדל קודם הנקיבה, אבל הרמב"ם ז"ל צפ"ה
מהל' תרומות הלט"ו פי' לענין אי פטור
לגמרי לעשר גם על התוספת כיון שכבר
הביאה שליט קודם הנקיבה חשיב כנגמר ומה
שפסק צפשיטות דפטור עי' רדב"ז וכס"מ
סס.

3. איזהו מקומן מסכת מנחות דף ע עמוד א

שבולת שמרחה בכרי ושתלה וקרא עליה שם במחובר מהו וכו' - השטמ"ק (ה - ו) מפרש דכל הבעיא רק לענין
קריאת שם תרומה עלה, דהאם הואיל וכבר נתחייבה במעשר נתפס בה שם תרומה אפילו דשתלה, או דילמא
ע"י דשתלה פקע מינה טיבלא לענין זה דחשיבא מחובר ולא יכול לקרוא לה שם תרומה, ומיהו לא פקע ממנה
שם טבל לענין היתר אכילה.

והדבר אברהם (ח"א כח. ג.) הבין שלצד דפקע טיבלא ר"ל דלא הוה טבל אף לאחר שיתלוש עד שיעשה מירוח
חדש, והקשה אמאי לא מיבעי הכא לענין טבל עצמו אי הוי טבל כשתלשה, עי"ש. וראה בעול"ש שדחאו והוכיח
כשטמ"ק וביאר דברי השטמ"ק.

שם בגמ', שזולת שמרחה בכרי ושחלה וקרא עלי' שם צמחוצר מהו כו'. הנה עיקר הטעם ללא מהני הפרשה צמחוצר פירש"י ז"ל בקידושין ס"ב. וצמעילה י"ח ע"ב דהו"ל כקודם גמר מלאכה כיון ללא חידגן, והתוס' שם הקשו ע"ז דהא קודם מירוח נמי נהי ללא מחוייב להפריש מ"מ כדיעבד חייל הפרשה לכך פי' דהוא מגזיה"כ דממנו ולא מן המחוצר. (והוצא בקרן אורה בסוגיין יעו"י"ט).

והנה לדעת רש"י דהחיסרון של מחוצר לקרקע הוא משום ללא חידגן הכא גבי שיבולת שמרחה בכרי הרי כבר חידגן מ"מ מיבעיא לי' שפיר דשמה כיון דשחלה נתבטלה עי"ז המירוח הראשון ופקע לי' טיבלא, אבל לשי' התוס' דהחיסרון הוא מגזיה"כ דממנו ולא מן המחוצר ל"ע דהא הכא כיון דשחלה שוב

הו"ל מחוצר ומהיכי תיתי שיועיל עכשיו ההפרשה ומאי קמיבעיא לי'. [ועי' צהגהות מהרש"ם לפסחים ל"ג (צהגה"ה שם מהמו"ל) דאולי י"ל הכא כיון דמיירי בתבואה גמורה שנשחל דהו"ל תבואה העומד לקצור ואנן קי"ל כר"ש דכל העומד ליתלש כחלוש דמיא כו', אלא שהציא מהתורע"ק על המשניות פ"א לתרומות בשם תוס' סנהדרין ט"ז דס"ל בפשיטות דלענין תרומה לכו"ע לא הוי כחלוש ונשאר צ"ע]. אכן צע"ס הדבר כבר עמד בזה בשטמ"ק ד"ה כיון שמרחה טבלה לה ח"ל "נהי דאמרי' ממנו ולא מן המחוצר הכא שכבר חל עליו חובת תרומה בחלוש מהניא צ"י קריאת שם שלה צמחוצר" עכ"ל. (ועי' צחי' הגרי"ז).

דף ע בגמרא כיון דשחלה פקע טבלא וכו' צ"ל שו"ת דבר אברהם (סימן כח אות ג') כתב דנראה פשוט דלגד האיבעיא דפקע טבלא לא הוה טבל אף לאחר שתלשה עד שיטעה מירוח חדש. והקשה אחי' לא מיבעי ליה לענין טבל

גופא אי הוה טבל כשתלשה אי לא עיי"ש. אמנם זה אינו דבפסחים (דף לד) מייתי מתניתין הטבל גדוליו מותרין והיינו הטבל שנתמרח מותרין הגדולין באכילת עראי קודם מירוח בד"א בדבר שזרעו כלה אבל באין זרעו כלה אפילו גדולי גדולין אסורין עיי"ש. ושזולת שמרחה ושחלה כדבר שאין זרעו כלה דמי כדפרש"י בד"ה כי קמבעי' וכו' ופשיטא דאסור משום טבל כשתלשה. ולזה כוון בשטמ"ק אות ו' שכתב פקע לה טבלא ולא להחירו באכילה שהרי גדוליו טבל וכו' אלא כלומר פקע לה טבלא והוה כאילו לא טבלה בחלוש עכ"ל. והא דכתב שהרי גדוליו טבל כוננו להחיר דפסחים שכתבתי דאסורין הגדולין משום טבל. ולא מיבעי' ליה אלא כל זמן שהוא מחוצר אם פקע לה טבלא ולא חל עלה שם תרומה ואה"צ דכשתלשה הדר חל עלה שם טבל אף קודם מירוח:

שם נגמ', ותנן לא מצינו תרומה במחובר.
 כבר תמהו האחרונים ובראשם הגרי"צ
 ז"ל בגליון שעל "מסורת הש"ס" וז"ל "לקוצר
 דעתי לא ידעתי לציין מקומו במשנה או
 בצרייתא שיהא מפורש דבר זה" עכ"ל. וראיתי
 בחזו"ח למעילה (סי' ל"ח ס"ק ז') שכ' בזה
 דצרייתא הי' שגוי' בידם ונריך להגיה "ותניא"
 והרצה צרייתא הוכירו נגמ' שאינן מוזכרות
 בשום מקום בש"ס ולא בחוספתא שלנו, ויעוי"ש
 שהוסיף דיש רואים לפרש (נ"ב הוא הגאון
 רא"מ הורו"ח ז"ל נספרו "אהל משה") דהיינו
 צרייתא דמעילה י"ח: לענין דאין מעילה
 במשתמש במחובר לקרקע דילפי' מתרומה
 שאינו נוהג אלא בתלוש, ויעוי"ש מה שהשיג
 ע"ז מרן ז"ל שס.

ובזהגהות "מנפה איתן" כתב שנמצא מפורש
 צרייתא נספרי פ' קרח על הפסוק
 כל אשר צאלס "צא הכחוש ולימד על הביכורים
 שיהא קדושה חלה עליהם במחובר לקרקע
 שהי' צדין אס למדתי על התרומה שאין קדושה
 חלה עליו במחובר לקרקע אף ביכורים כו'
 ת"ל ביכורי כל אשר צאלס", מצוה להדיח
 דאין קדושה חלה במחובר לקרקע, והוסיף
 דא"ל להגיה דתניא דכבר כתבו התוס' קידושין
 מ' ובחולין פ"ו ע"ב דאשכחן דקאמר תנן
 אצרייתא.

ולענ"ד דצרי' תמוהים לכא' דאס כוונת

תתשעד) ע. ותנן לא מצינו תרומה במחובר לקרקע. וציין במסורת הש"ס
 וז"ל לקוצר דעתי לא ידעתי לציין מקומו במשנה או בצרייתא שיהא מפורש
 דבר זה ע"כ. והמצפה איתן תירץ וז"ל נמצא מפורש בצרייתא דספרי פ' קרח
 בפסוק בכורי כל אשר בארצם וז"ל בא הכתוב ולימד על הביכורים שיהא קדושה
 חלה עליהם במחובר לקרקע שהיה בדין אם למדתי על התרומה שאין קדושה
 חלה עליו במחובר לקרקע אף בכורים כו' ת"ל כו' וכבר כתבו התוס' בקידושין
 (ד"מ) ובחולין (פז:): דקאמר דאשכחן דקאמר תנן אצרייתא אע"פ שאינה
 משנה, ועוד דהכא איכא למישמע גמי מדיוקא דמשנה דתנן במס' בכורים פ"ב,
 יש בביכורים משא"כ בתרומה ומעשר שהביכורים נקנין במחובר לקרקע כו'
 וכל כה"ג גמי שייך לשון תנן וכמ"ש הריטב"א בקדושין כו' ע"כ. ולכאורה
 מסורת הש"ס בדיוק כתב "שיהא מפורש דבר זה" דהיינו הלשון "לא מצינו"
 תרומה במחובר לקרקע, דאף דאמרו "שאינן קדושה חלה עליו במחובר לקרקע"
 וכן שרק ביכורים "נקנין במחובר לקרקע", היינו דומיא דביכורים שחלה
 קדושתה לקרקע אף שמעולם לא תלשה, משא"כ דתרומות ומעשרות, אין
 קדושתן וקנינן חלים אם מעולם לא נתלשה, ומג"ל משם שלא מצינו תרומה
 במחובר לקרקע אף כשנתלשה מקודם, דכיון דמרחת טבלא לה דילמא כי קרא
 עליה שם כששוב חיברה, קדשה לה.

8. יד בנימין

שם נגמ', ואי גחין ואכיל בטלה דעתו אצל כל אדם. עי' צס' "דבר אברהם" סי' כ"ח בהגה"ה שם שהעיר דמאי מהני דגחין ואכיל הא מ"מ לאו מחובר הוא שהרי אינו חייב על הלעיסה אלא על הנחת גרונו והיא שעתא הוי כבר תלוש, וכו' דאולי י"ל כגון שחזר עד בית הבליעה ואז קללו. (ועי' צס' "טל תורה").

9. חידושי בתרא

תתשעה) ע. כי תניא הניא לעגין איחיבי מיתה וחומש דאי תליש ואכיל תלוש הוא ואי גחין ואכיל בטלה דעתו אצל כל אדם. יש דמקשים הא ברגע שאוכלו הוי תלוש, ועוד צ"ב אי הפטור הוי מחמת מחובר ואפי' לא גחין, או משום דהוי על הקרקע ואפי' אינו מחובר פטור משום דגחין, ועי' ברדב"ז פי"א דתרומות הכ"ו דכתב בהדיא דתלוי במחובר, אבל א"כ קשה כנ"ל דהרי נעשה תלוש קודם הבליעה. ולכאורה כוונת הגמ' כדפרש"י סד"ה ואי גחין וז"ל בטלה דעתו אצל כל אדם ולא הוי אכילה ע"כ, והיינו דלא הוי אכילת אדם אלא אכילת בהמה, שכן דרכה לאכול ישר מן המחובר ולעשותה תלוש קודם הבליעה, אבל האדם תולש קודם שמתחיל להכניס בפה ללעוסה, וכשהוא עושה כמעשה בהמה בטלה דעתו אצל כל אדם, והוי אכילה שלא כדרכה. ועי' סימן הבא.

10. חידושי בתרא

תתשעו) ע. הנ"ל — יש דמקשים עוד דע' במג"א ששל"ו סק"א דתביא מרש"י סוכה לז': דתלישה בפה שמיה תלישה לגבי שבת, וברע"א שם ציין גמ' דידן, וצ"ב מה הדמיון דכאן מיירי בדרך אכילה [וא' העיר דלכאורה פשוט דתלישה בפה אינו דרך תלישה הלכך לא יגזרו להריח דהוי גזירה לגזירה, משא"כ אי הוי דרך אכילה א"כ הוי גמי דרך תלישה מחמת האכילה, וע"ע בתשובות מהרי"ל דיסקין ז"ל קו"א ס"ה סק"ל דפי' דמיירי שעם האכילה נתליש

11. איזהו מקומן מסכת מנחות דף ע עמוד א

ואי גחין ואכיל בטלה דעתו אצל כל אדם - פירש"י דלא הוי אכילה, וצ"ע דבסוכה לז': לגבי אתרוג במחובר כתב רש"י דאם תלש ואכל בפיו אין לך תלישה גדולה מזו, הרי דנחשב תלישה הגם שאין דרכו בכך, אמנם דבלאו הכי תמהו המפרשים על רש"י בסוכה הנ"ל מגמ' בשבת דף ע"ג - עי' בתבואות שור שציין גלהש"ס, והגהות רעק"א (או"ח סי' של"ו), ויד דוד בסוגיין.

יוסי ור"ש, וכ"פ צטוש"ע סי' רל"ד סעי'
ה'.

והנה הס"ך צו"ד סי' רל"ג ס"ק ז' מציא
צטס תרוה"ד דשיעור השרשה לענין
היתר עומר הוא ג' ימים וכבר תמה ע"ז
צנקה"כ מהסוגיא דפסחים הנ"ל דאמרי' שס
לענין היתר עומר "מכדי שמעי' לר' יהודה
כל הרכבה שאינה קולטת צג' ימים" כו'
משמע דדוקא לר' יהודה הוא צג' ימים אבל
לפי מאי דקי"ל כר' יוסי ור"ש דצעי' ז'
שבתות ה"ה גצי היתר עומר צעי' ז' שבתות.

ועי' ביאור הגר"א שס ס"ק ג' שג"כ תמה
זוה על התרוה"ד וכ' ליישצ דלעולם
אפשר לחלק צין נטיעה לזריעה היינו דזריעה
כו"ע מודו דההשרשה הוא צג' ימים והגמ'
צפסחים דנקט לר' יהודה לרווחא דמילתא
נקט כן, וסיים דזה דוחק ול"ע, (ועי' לקמן
צגמ' ד"ה אלא). שו"ר צס' משכנ"י סוס"י
ס"ז שמקיים נמי דצרי התרוה"ד ומציא ראיות
צרורות לחלק צין קליטה דאילן להשרשה
דצבואה דלכו"ע צג' ימים הוא השרשה יעווי"ש,
והיהא דפסחים מיישצ כהציאור הגר"א הנ"ל.

שם צמשנה, אם השרישו קודם לעומר מתירן,
הנה צכמה ימים הוא זמן ההשרשה איכא
זוה פלוגתא דתנאי צפ"צ דצציעית מ"ו והוצא
צר"ה דף י' ע"צ גצי קליטה דאילן, ת"ק
ס"ל ל' יוס ור' יהודה אומר כל שאינה קולטת
צג' ימים שוב אינה קולטת, ר' יוסי ור"ש
אומרים שתי שבתות, והגם דהתם צקליטה
דאילן מיירי מ"מ ה"ה דפליגי צהשרשה
דצבואה למר כדאית ל' ולמר כדאית ל'י
וכצבואר להדיא צפסחים פ' מקום שנהגו (דף
נ"ה) גצי מנכש צי"ג לענין חדש יעווי"ש,
והרמב"ם צפ"ט מהל' נטע רצעי פסק כר'

13. שטמ"ק ח' וט'

• איזהו מקומן מסכת מנחות דף ע עמוד א

ואסורים בחדש מלפני הפסח ומלקצור מלפני העומר - גירסת ברה"ז ושטמ"ק איפכא: דאסורין בחדש
מלפני העומר ומלקצור מלפני הפסח, ולגירסא זו מבוארת שפיר סוגית הגמ' לקמן סוף ע"ב, וכן מוכח
שגרסו שם רש"י ותוס', וכן גרס הר"ש ריש חלה.
ולגירסא זו - טעם שנקטה המשנה "אסורין מלקצור לפני הפסח" ולא "לפני העומר" - ביארו רש"י
ורגמ"ה לקמן סוף ע"ב, לפי דביו"ט בלאו הכי אסור לקצור לכך נקט התנא "לפני הפסח". וראה עוד במלאכת
שלמה ריש חלה. אולם ראה ברש"י כאן שמפרש ומיישב הגירסא שלפנינו.

14. דף על הדף מסכת מנחות דף ע עמוד א

במשנה: אם השרישו קודם לעומר, העומר מתירן ואם לאו אסורין עד שיבוא העומר הבא.
באור זרוע (הל' חדש סי' שכ"ח) חקר לפי מה דקי"ל דחדש נוהג בחו"ל ונוהג נמי בשל עכו"ם. מ"מ שפיר אכלינן
בזה"ז הנשרשים לפני העומר, אף על גב דהאידינא ליכא הקרבת העומר, משום דסבירא לן האיר המזרח מתיר,

אבל תבואה שנזרעה לאחר העומר, הא ודאי אסירא עד שיבא עומר הבא, וקא תזינן שחורשין וזורעין אחר העומר, א"כ היכא אכלינן מינה, הא הו"ל ספיקא דאורייתא, ומזה הוכיח דחדש בחו"ל דרבנן וספיקא דרבנן לקולא ע"ש שהאריך בזה.

ובספר אור הישר כאן ציין שהרשב"א ז"ל נשאר ג"כ בשאלה זו, והשיב בתשובותיו (סי' רע"ט) בתכלית הקצור, דנראה לו ברור שרוב התבואות של חמשת המינין נשרשות הן קודם העומר, ורובא דאורייתא ע"כ.

15. יד בנימין

דף ע' ע"ב בגמ' (פיסקא:): ומטרפין זע"ו,
תנא תצואה והקמחים
והצניקות מטרפין זע"ו, למאי הלכתא אמר
רב כהנא לענין חדש, רב יוסף אמר לענין
חמץ בפסח, ר"פ אמר לענין מע"ש וכו'. הנה
צריך לברר זכוונת הצרייתא דלכאוי' יש לפרש
צ"ב אופנים, אופן האחד, דלא מיירי כלל
מענין צירוף חמשת המינים אלא אף במין
אחד מיירי וקאי לענין צירוף תצואה עם קמח
וצנק דמטרפי לכזית לענין איסור חדש או
חמץ בפסח או לענין מע"ש כו' האופן השני
יש לפרש דמיירי מענין צירוף חמשת המינים
וה"פ דחמשת מינים של תצואה מטרפי אהדדי
לענין איסור חדש או חמץ בפסח כו' וכן
חמשת מיני קמחים מטרפי אהדדי וכן חמשת
מיני צנק (דהיינו צנק מחמשת המינים) אצל
לא מיירי כלל מענין צירוף תצואה עם קמח
וצנק, ומדברי המנ"ח מ' ש"ג אות ב' משמע
דנקט בפשיטות כאופן זה דלא מיירי מצירוף
תצואה עם קמח וצנק, וק"ק לפי זה ל"ל
לאשמועי' הנך שלשה, דהא אם חמשת מיני
תצואה מטרפי אהדדי אף שניכר טפי ההבדל
שצנייהן כ"ש אחר שכבר נעשה קמח או צנק
ולע"ק. ועי' "קרן אורה" בסוגיין דמשמע
מדבריו שנקט כאופן הראשון דמיירי לענין
צירוף תצואה עם קמח וצנק וקמ"ל דאע"ג
דעל קלי איכא לאו לחודי' ועל כרמל לחוד
ועל לחם לחוד כדאיתא זכריות דף ה' אפ"ה
שפיר מועיל לרופי מכולם לכזית. וכו"מ קמח

16. חידושי בתרא

תתשפ) ע: תנא תבואה והקמחים והבציקות מצטרפין וע"ז למאי הלכתא, א"ר כהנא לענין חדש, רבי יוסף אומר לענין חמץ בפסח, ר"פ אמר לענין מעשר שני כו'. צריך ביאור מה החידוש שמצטרפין, וי"ל דבחדש כיון דכתיב בקרא (אמר כ"ג י"ד) — ולחם (בצק) וקלי (קמח) וכרמל (תבואה ע"ש ברש"י ז"ל) לא תאכלו, ה"א דכוונת קרא דכל אחד איסור בפני עצמו ואין לצרפו, קמ"ל דמצטרפין, כדפי הגרי"ז ז"ל בסטנסיל וז"ל דאף דלא הוה לאו אחד מ"מ איסור חדש שייכי אהדי כו' ע"כ. ור' יוסף חולק וסובר דדוקא בחמץ דלא כתיבי פרטים כבחדש, אלא בכללא נאמר — דכל אוכל חמץ (בא י"ב ט"ו) וכי כל אוכל מחמצת, שם מצטרפין, אבל לא בחדש. וצ"ע מה החידוש בחמץ דיש צירוף מכיון שסו"ס אוכל שיעור כזית של חמץ. וי"ל דה"א דכיון דיש גז"ש בריש העמוד ממצה לחדש, ובאותו פסוק הוזכר גם חמץ, ה"א דיש גז"ש גם מחדש לחמץ דאין צירוף, קמ"ל דהגז"ש היא רק ממצה לחדש, ולא מחמץ לחדש. ור"פ חולק אר' יוסף וסובר דלמדין גם חמץ מחדש דאין מצטרפין, והתנא כוון רק למעשר שני. אבל שוב נשאל גם לר"פ מאי חידוש התנא דמצטרפין במעשר שני, ואמאי ה"א דלא, רצ"ע.

17. ספר נזר הקודש

כרמל, ובבצק משום לחם, ואם אכל מכל אחד חצי שיעור יש מקום לומר דכיון דאין כשיעור בכל אחת אין כאן מלקות, לזה משמענו התנא דיש כאן צירוף משום איסור חדש הוא שם כולל אכולהו, או דהוי אמרינן דאיסורין מבטלין זה את זה, ואפילו מאן דלא סבר אסורין מבטלין, זהו דוקא בשיעורין שלימין, אבל בחצאי שיעורין הו"א דמבטלין זה את זה, על זה אמר התנא דמצטרפין, מטעם דאיסור חדש עשה אותם אחד, ויש בזה מלקות, ורב יוסף אמר לענין חמץ בפסח לאשמעינן דתבואה שייכה בחימוץ גם כן, וכמו שפירש"י.

עמוד ב ומצטרפין זה עם זה, תנא התבואה והקמחים ובציקות מצטרפין זה עם זה, למאי הלכתא, לכאורה מאי פריך הא פשיטא דנפק"מ לענין מלקות דמצטרפין לכוות להיות לוקה, ונראה דכוונת הש"ס להקשות פשיטא דמצטרפין ומדוע לא, ועל זה אמר רב כהנא לענין חדש, והיינו דבאיסור חדש יש שלשה מיני איסורים, לחם, וקלי, וכרמל, ובכל אחת מהשלשה מינין האלה יש איסור בכל אחד בפני עצמו דתבואה איכא משום קליל ובקמחים משום

18. ספר נזר הקודש

א ר"פ אמר לענין מעשר שני דאי אכיל ל' חזי לחומה לקי, והנה בזה לכאורה ליכא חידושא דפשיטא דיש בזה משום ל"ת דלא תוכל לאכול בשעריך, ומצאתי בקר"א שעמד בזה בתמיה יעו"ש, ואני מוסיף לדיוק עוד מדוע אמר ר"פ דלקי, דאילו ר"ב ור"י לא אמרי דלוקה, משום דממילא מוכן, ומדוע ר"פ מוסיף דלקי.

ב ונראה משום דלענין מעש"ש יש מקום לכאורה לומר דמצטרפין לענין פריון לשהו פרוטה, ופחות מפרוטה לאו בת פריון היא, על זה משמע לנו ר"פ דלא תימא הכי והיינו דלא בעינן פרוטה, דסבר כתנא דבי חזקי' דסבר דיש פריון גם לפחות מפרוטה מטעם מעות הראשונות כמבואר בב"מ נ"ג, וא"כ לא בעינן צירוף לפרוטה לפדיון כיון דגם בפחות מפרוטה יש עצה בפדיון, אולם עדיין תקשה לשיטת הראשונים דסברי דכל עיקר דינא

19. יד בנימין

בגמ' ואסורין צמדש מלפני [העומר] כו'
ולקצור לפני [הפסח] וכו'. כן מגיה
צטמ"ק וצצה"ז, וכמזואר להדיא מפירש"י
ותוס' צסוגיין. (ועי' רש"ש שמקיים הגי'
שלפנינו), וקאמר צגמ' מאי קודם לעומר (פי'
הא דאסור לאכול חדש קודם לעומר), ר' יונה
אמר קודם קצירת העומר אצל לאחר הקצירה
מותר מיד צהאיר המזרח, ר"י צר צצדא אמר

20. רש"ש על מנחות דף ע/ב

גמרא אלא כו' אסיפא איתמר כו'. לשון הרע"ב ואם השרישו כו' קודם קצירת העומר כו' ומותר לקצור כו' אלא אחר קצירת העומר אסורים כו'. ונ"ל דהיינו לקצור דוקא אבל לאכילה מותר אפילו השרישו אחר קצירה רק קודם הבאה ופסק כמ"ד קודם קצירה. והא ראייה שהרי גם הרמב"ם פ"א כן כאן וכן בריש חלה. ואפ"ה פסק בחבורו בפ"י מהל' מא"ס ה"ד אם השריש קודם הקרבת העומר כו' מותר באכילה. ודלא כהכ"מ שם שכ' שפסק כמ"ד קודם הבאה. ובפ"ז מהל' תומ"ס ה"ד לענין קצירה מיסתם לה סתומי וכ' שהשריש קודם העומר וקאי אדלעיל דמיירי בקצירת העומר. ולפמש"כ אין ראייה מסוגיא דמקום שנהגו דאזלא דוקא כמ"ד קודם הבאה כמו שהביא הגר"א ז"ל בס' שנ"א. דהתם איכא למימר דלאכילה מיירי. דקצירה אפשר על ידי קיטוף ומהירושלמי אין ללמוד מאומה לפי שנשתבש שם בגירסא:

21. איזהו מקומן מסכת מנחות דף ע עמוד ב

אלא אי איתמר אסיפא איתמר אם השרישו וכו' מאי קודם לעומר ר"י אמר קודם הבאת העומר ריב"ז אומר קודם קצירת העומר: א] משמעות המפרשים בפשטות דמחלוקתם לענין היתר אכילה, דהיינו האם העומר מתיר באכילה את אלו שהשרישו קודם הבאת העומר, או דוקא אם השרישו קודם קצירת העומר. אולם הרש"ש מכח דיוק לשון הרע"ב ודברי הרמב"ם, מפרש דנחלקו לענין היתר קצירה, אבל לענין היתר אכילה לכולי עלמא מהני אפילו השרישו לאחר קצירת העומר וקודם הבאתו, עי"ש. ובחי' הגרי"ז כתב דנראה דהפלוגתא הוי לענין אכילה אלא דממילא פקע גם איסור הקצירה, עי"ש.

ב] בטורי אבן בר"ה י: (ציון גלהש"ס) דן היכי משכחת פלוגתתם אם השרשה קודם קצירה או קודם הבאת העומר מתרת, הלא פליגי תנאי כמה זמן השרשה ולכל הפחות הוא ג' ימים, והרי קצירת העומר והבאתו הוי באותו היום, עי"ש. וע"ע שפ"א, וראה עוד במנחת חינוך (רמו. יט., וכן שג. ד.), ובחזו"א (כלאים ד. ל.).

ג] טעם מ"ד דבעינן השרשה קודם קצירת העומר צ"ב דלכאורה הרי עיקר המתיר הוא הקרבת העומר - עי' שפ"א.

ד] האידנא דליכא קצירת והבאת העומר, אחר איזה זמן דהשרשה אזלינן - עי' קר"א, ושפ"א, וע"ע מנחת חינוך (שג. ד.).

א. ספר אתון דאורייתא - כלל א

והנה הספק אשר הזכרתי למעלה אי טומאת נבלת עוף טהור דמטמא בבית הבליעה הוא מטעם אכילה או מטעם מגע דע דנלענ"ד מוכח מכמה דוכתי דהיא רק מטעם אכילה והם:

א) מש"ס מנחות ד"ע ע"א דבעי למימר התם דאם הכניס פיו למעי נבילת עוף טהור ואכל הבצים אשר בפנים אינו טמא כדין האוכל נבלת עוף טמא משום דלא עבידי אינשי דאכלי הכי ובטלה דעתו אצל כל אדם ומסיק דעבידי אינשי דאכלי הכי ע"ש ומוכח דהטומאה היא מטעם אכילה דאי נימא דמטעם מגע היא א"כ מה בכך דלא עבידי אינשי דאכלי הכי הא סוף סוף נגע הנבלת עוף טמא בבית הבליעה ויש כאן מגע ועל כרחך דרק השם אכילה מטמאהו וע"כ כיון דלא עבידי אינשי דאכלי הכי והוי שלכ"א ולא חשיב אכילה ע"כ שפיר ראוי שיהי' טהור וע"ע בביצה ד"ז ע"א דאהא דתני דהאוכל מנבלת עוף טמא מן האשכול של ביצים מן הקורקבן ובני מעיים טמא קאמר בגמ' דאע"ג

דבשר נינהו עכ"ז כיון דאיכא אינשי דלא אכלי להו לאשכול וקורקבן וכו' מש"ה איצטריך לאשמעי' דמטמא ע"ש ומוכח גם מזה דהטומאה היא מפאת אכילה וע"כ כיון דאיכא אינשי דלא אכלי ה"א דחשיב שלכ"א ולא הוי אכילה ואינו מטמא וכו"ל:

ב. ספר הגיוני הלכה [ח"א ע' 28-29]

ה ג י ו נ י ה ל כ ה

28

אבל אין הדבר ברור כל צורכו, שהרי עדיין יש לשאול: מדוע המתין הקב"ה עד שהגיעו לשער המ"ט ולא גאלם קודם לכן, כאשר היו עדיין בשער המ"ז או המ"ח, ולא היה צורך להודקק לחיפזון? השאלה הזאת מתיישבת על פי דברי המהר"ל, בעניין גלות וגאולה. הגלות היא מציאות שלילית לכל עם, ובפרט לעם ישראל הקשור אף במצוותיו עם ארצו. אולם בעלי הרעיון שהתחקו אחרי דרכי ה' עם ברואיו, חיפשו ומצאו שבתופעת הגלות יש גם צד חיובי. המהר"ל בספרו "נצח ישראל" הסביר את הדבר כך: "גלות ישראל, עם שהוא חסרון מצד עצמו לישראל, הוא סיבה אל הטוב המקוה לנו לבסוף". והמהר"ל מוסיף ומסביר את דבריו במשל: "כל הויה יוקדם לה העדר, כמו שיוקדם הלילה לפני היום, ולכן ראוי שיוקדם לפני זה: העדר וחסרון, הוא הגלות"⁵.

דברי המהר"ל יש להם דוגמא בעולם הטבע, והיא תסייע להבין את דבריו. יצירת אפרוח בתוך הביצה, אינה מתחלת אלא לאחר שהביצה העלתה ריקבון וסירחון. דבר זה אמור בגמרא במסכת תמורה⁶: "ביצה אימת גדלה? לני מסרחא". והריקבון מהו? אינו אלא העדר. ורק לאחר ההעדר, באה יצירת האפרוח, זוהי ההויה החדשה. אבל ביצה לאחר שנרקבה כולה ונתקלקלה לגמרי, ולא נשתייר בה עוד לחלוחית של חיות, ביצה כזו שוב לא תצליח שתיוצר ממנה הויה חדשה. כלל זה משמש יסוד בהלכה. הדין הוא: ביצה של עוף נבילה או טריפה אסורה באכילה. אבל אם דגרה תרנגולת על הביצה ונולד ממנה אפרוח, האפרוח מותר⁷. והטעם לדבר משום שהאפרוח נוצר רק לאחר שהביצה הסריחה והיתה כעפרא בעלמא ובטלה מהותה ואיסורה, ובלשון המהר"ל יש לומר בזה באה לכלל העדר, והאפרוח הוא הויה חדשה. מנהג זה שבטבע מצוי גם בתופעות רוחניות. השקיעה בתוך מ"ט שערי טומאה, היתה נדרשת בשביל שיתגדל מיוצאי מצרים עם ישראל, ולכן היה ההעדר צריך להגיע עד מידתו הנצרכת, ולא היה די בארבעים ושבעה שערים או ארבעים ושמונה שערים אלא הוצרכו ישראל להגיע עד שער הארבעים ותשעה. אבל אילו חס ושלום שקעו בשער החמישים היה זה בגדר ריקבון גמור, ושוב לא היה אפשר להעמיד מהם את עם ישראל. נמצא שהמצב של יציאת מצרים ויצירת האומה היה צריך להיעשות בנקודה מסוימת, בין שער הארבעים ותשעה לשער החמישים. לכן היה צריך הקב"ה להוציא אותם בחיפזון.

מדברי המהר"ל נוכחנו לדעת שלגלות מצרים היתה חשיבות כדי שתשמש מקום הכשרה לבני יעקב להיות לעם ישראל ולהתעלות לקראת קבלת התורה. לפי הדברים האלה נוכל להסביר דבר תמוה בברית בין הבתרים. ברית דרכה שהיא מבטחת שכר טוב לעושיה, והנה כאן מבטיח הקב"ה לאברהם הבטחה של

פורענות, שבניו יצאו לגלות ויתענו שם⁸. אלא גלות מצרים היתה מבוא והכשרה ליצירת העם וזה טעם ההבטחה.

רעיון זה על הריקבון וההתהוות מקופל בפיסקה אחת בהגדה של פסח. נאמר בהגדה: "ואתן לעשו את הר שעיר ויעקב וירדו מצרים"⁹. בעל ההגדה המספר את סיפור ראשיתה של האומה, לשם מה הוצרך לכלול בדבריו מה היתה ירושתו של עשו? בהסברת הדבר מוסרים בשם ר' יצחק זאב סולוביצ'יק מבריסק זצ"ל¹⁰. לאברהם אבינו נאמר בברית בין הבתרים "לזרעך אתן את הארץ הזאת"¹¹, מי הוא זרעו של אברהם אנו יודעים: לא ישמעאל אלא יצחק, שנאמר "כי ביצחק יקרא לך זרע"¹². אבל מי הוא זרעו, יורשו של יצחק, יעקב או עשו? זה לא פורש בתורה. לזה נתן הקב"ה סימן לאברהם שאמר לו "כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אותם"¹³. מי נקרא זרעו של אברהם ויצחק, שעתידה להיווצר ממנו האומה של האבות? זה מי שיצא לגולה, וירקב שם בעבדות ושעבוד, ויוכן ויוכשר להתהוות האומה ממנו. זה יעקב וזרעו, שהם ירדו למצרים. אבל עשו ישב במקומו בהר שעיר שקט ושאנן, ולא הלך לגולה, והוא מה שאנו אומרים בהגדה "ואתן לעשו את הר שעיר לרשת אותו". עשו קיבל את ירושתו בלי הירקבות ובלי שהוכשר להתהוות חדשה, ועמד במעמדו, עשו כמות שהוא: אבל יעקב ובניו ירדו מצרים, לעבוד שם בפרך, להשתעבד בחומר ובלבנים, ולהכשיר עצמם להתהוות ולצמיחה חדשה. להקמת האומה הישראלית¹⁴.